> FACTSHEET

Werk.en.de Toekomst

GENDERSTEREOTYPEN EN WERKEN, ZORGEN EN LEREN

Gebaseerd op het onderzoeksrapport: *Vrij om te kiezen? Genderstereotypen en de levensloop: implicaties voor emancipatiebeleid*

Hoewel mensen in Nederland in principe vrij zijn om te worden wie zij willen zijn en om een eigen levensweg te bewandelen, is er in de Nederlandse samenleving nog steeds sprake van systematische verschillen tussen mannen en vrouwen in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en in het huishouden. Zo is er een scheiding op de arbeidsmarkt, werken mannen vaker fulltime en doen vrouwen meer in het huishouden. Dit roept de vraag op hoeveel speelruimte we eigenlijk hebben om onze eigen weg kiezen. En welke factoren de keuzes beïnvloeden die mensen van jongs af aan maken in het leven. In deze factsheet worden de resultaten van ons onderzoek naar de invloed van genderstereotypen op de keuzes van jongvolwassenen met betrekking tot werken, zorgen en leren op een rijtje gezet en aanbevelingen gegeven voor beleid.

WELKE ROL SPELEN GENDERSTEREOTYPEN BIJ DE KEUZES VAN JONGVOLWASSEN MANNEN EN VROUWEN MET BETREKKING TOT WERKEN, ZORGEN EN LEREN?

De resultaten van het onderzoeksrapport *'Vrij om te kiezen? Genderstereotypen en de levensloop: implicaties voor emancipatiebeleid'* zijn gebaseerd op een enquête onder ruim 1.300 jongvolwassenen tussen 25 en 35 jaar in Nederland en een tweetal groepsinterviews met jonge ouders. Er is gefocust op jongvolwassenen mannen en vrouwen[1], omdat zij zich in een levensfase bevinden waarin veel keuzes worden gemaakt die van invloed zijn op hun levensloop. Als deze keuzes al op jonge leeftijd systematisch verschillen tussen mannen en vrouwen, dan wordt daarmee de basis gelegd voor (het voortbestaan van) ongelijkheid in de samenleving.

Nederlandse jongvolwassenen denken nog steeds in stereotypen

Stereotypen over mannelijkheid

Mannen vinden gemiddeld **42,0%** van daadkracht-kenmerken iets typisch mannelijks ...

... tegenover **31,8%** bij vrouwen.

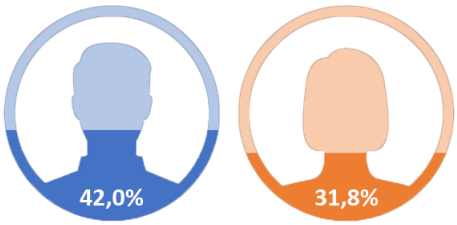

Zowel mannen als vrouwen schrijven *daadkracht-kenmerken*, zoals ambitie, besluitvaardigheid en agressie, vaker toe aan mannen. *Gemeenschapszin-kenmerken*, zoals meelevend, sensitief en emotioneel, worden

Stereotypen over vrouwelijkheid

Vrouwen vinden gemiddeld **57,3%** van gemeenschapszin-kenmerken iets typisch vrouwelijks ....

... tegenover **52,5%** bij mannen.

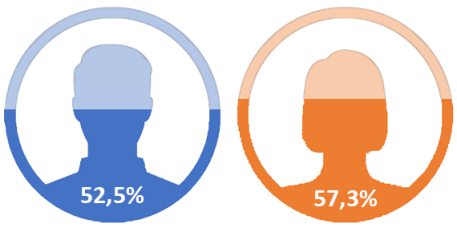

vaker aan vrouwen toegeschreven. Bovendien worden gemeenschapszin-kenmerken gemiddeld genomen sterker geassocieerd met vrouwen dan daadkracht-kenmerken geassocieerd worden met mannen.

[1] In het onderzoeksrapport is gebruik gemaakt van het binaire onderscheid tussen mannen en vrouwen, terwijl er meer dan twee genders zijn en veel mensen zich niet thuis voelen in de categorie man of vrouw. Hiervoor is gekozen, omdat sociale normen over mannelijkheid en vrouwelijkheid en hun reële effecten op de levens van mensen centraal staan in dit onderzoek.

GENDERSTEREOTYPEN

Genderstereotypen zijn ideeën over mannelijkheid en vrouwelijkheid en beschrijven én normeren hoe vrouwen en mannen zich (moeten) gedragen. Genderstereotypen gaan voorbij aan de vele verschillen in karakters tussen vrouwen en mannen onderling. Bovendien reproduceren ze het idee dat mannen en vrouwen wezenlijk verschillend zijn en staan daarmee gendergelijkheid in de weg.

- Jongvolwassen mannen en vrouwen hebben sterkere stereotypen over hun eigen gender. Vrouwen hebben sterkere stereotypen over vrouwelijkheid dan mannen, en mannen juist sterkere stereotypen over mannelijkheid dan vrouwen.
- Jongvolwassen mannen denken vaker dan vrouwen dat gender bepalend is voor iemands karakter en dat dit onveranderlijk is. Dit betekent dat mannen vrouwen dus als wezenlijk en onveranderlijk anders zien dan zichzelf.
- Jongvolwassenen accepteren vaker dat vrouwen kenmerken als ambitie, moed, besluitvaardigheid en agressie vertonen, dan dat het voor mannen geaccepteerd is om warm, meelevend, sensitief of emotioneel te zijn.

Mannen hebben dus vaker genderstereotiepe opvattingen. Ook zijn gendernormen voor mannen strenger dan voor vrouwen: een zorgzame man wordt vaak minder geaccepteerd dan een ambitieuze vrouw.

Genderstereotypen beïnvloeden keuzes

Genderstereotypen en traditionele genderrolopvattingen van jongvolwassenen hangen samen met de studierichting, de beroepssector waarin zij werken, de arbeidsduur en de taakverdeling in het huishouden. Jongvolwassenen die meer stereotiepe denkbeelden hebben over gender, vertonen meer genderstereotiep gedrag dat past bij de normatieve verwachtingen en rollen ten aanzien van hun gender. Tegelijkertijd zien we dat stereotiepe opvattingen niet bij iedereen even sterk zijn, en dat deze de keuzes van jonge mannen en vrouwen in verschillende mate beïnvloeden.

Bij mannen spelen genderstereotiepe opvattingen een grotere rol …

Jongvolwassen mannen laten zich op het gebied van werken, zorgen en leren veel meer leiden door genderstereotypen en genderrolopvattingen dan vrouwen.

… bij vrouwen de omgeving

Bij vrouwen spelen hun eigen opvattingen over gender geen rol in keuzes rondom onderwijs, werken en zorgen. Bij vrouwen speelt de omgeving waarschijnlijk een belangrijke rol.

Studiekeuze beïnvloedt de latere mogelijkheden en belemmeringen

De keuzes die mensen op jonge leeftijd maken, hebben veel invloed op de levensloop. Eenmaal een pad ingeslagen is het lastig om daarvan af te wijken.

Kantelpunten in de levensloop

Keuzes die jongvolwassenen op kantelpunten maken beïnvloeden de levensloop:

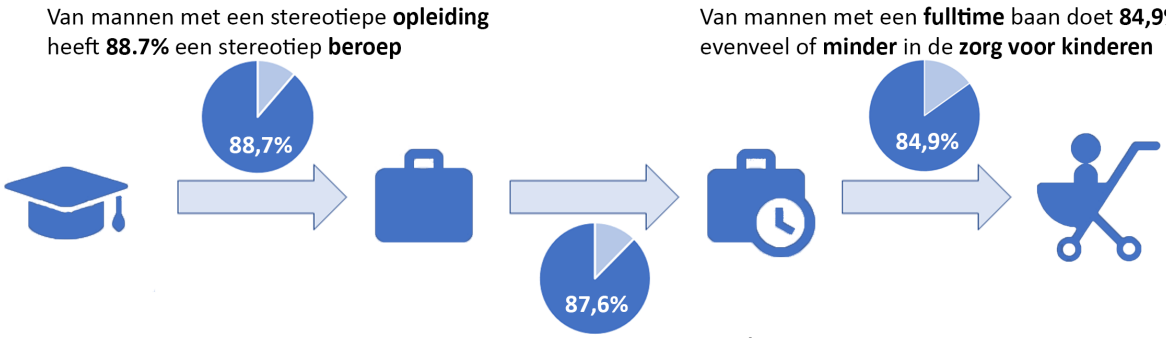

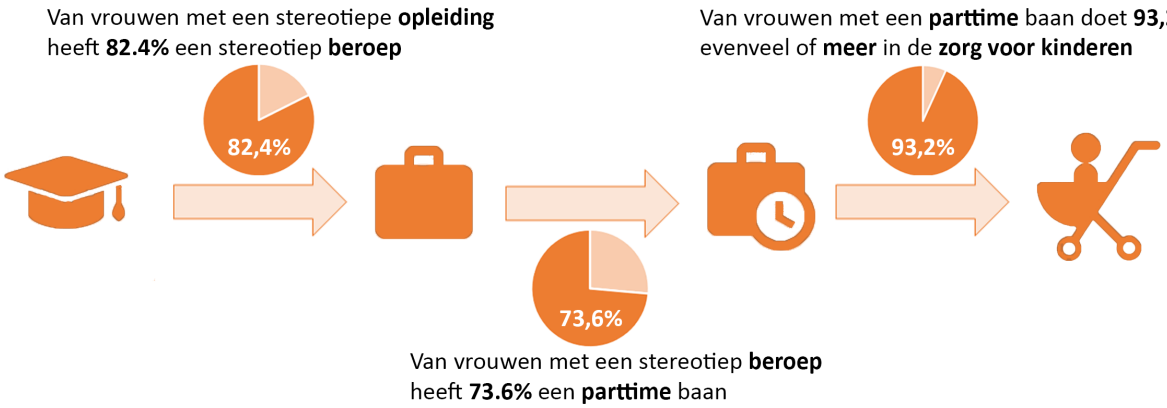

Opvattingen over gender bij mannen spelen een rol bij de keuze voor technische opleidingen en leiden vaker tot fulltime werk

Stereotypen over mannelijkheid hangen bij mannen samen met een grotere kans om een technische opleiding te hebben gevolgd en brengen hen daarmee op een pad richting een beroep in deze sectoren en fulltime werk. De technische sector wordt gezien als stereotiep mannelijk, omdat 31% van de mannen een opleiding in deze richting kiest, tegenover 5,6% van de vrouwen. Voor vrouwen hebben de eigen opvattingen geen invloed op de studierichting en arbeidsduur. Onderwijs en zorg zijn stereotiepe vrouwelijke sectoren: 41% van de vrouwen kiest voor een een opleiding in deze richting, tegenover 12% van de mannen.

De studiekeuze is sterk bepalend voor de beroepssector en schept daarmee belemmeringen en mogelijkheden later in het leven. Zo hangt de sector waarin iemand werkt sterk samen met of iemand fulltime of parttime werkt. In sectoren waar veel vrouwen werken is parttime werk de norm en in sectoren waar veel mannen werken is fulltime werk de norm. Zelfs als mannen wel graag parttime willen werken, dan is het afhankelijk van de sector of dat een mogelijkheid is. Jongvolwassen vrouwen werken weliswaar vaker in parttimebanen dan mannen, maar dit hangt vooral samen met sector waarin zij werken en de studierichting die daaraan vooraf is gegaan. Dit hangt minder samen met hun opvattingen dan bij mannen. Vrouwen (én mannen) werkzaam in de zorg of onderwijs werken vaker parttime ten opzichte van fulltime.

Mannen en vrouwen zijn dus in principe vrij om keuzes te maken, maar eenmaal ingeslagen op een weg, worden hun opties en mogelijkheden beperkt.

Een zesde van de vrouwen gaat minder werken na samenwonen

15% van de vrouwen gaat minder werken op het moment van samenwonen, tegenover 6,1% van de mannen. Mannen blijven vaker dan vrouwen evenveel werken.

Het krijgen van kinderen

Voor veel jongvolwassenen is het krijgen van kinderen een moment waarop de verdeling van werk en zorg flink verschuift. In dit onderzoek zien we dat 70% van de vrouwen minder gaat werken na het krijgen van kinderen en dat 80% van de vrouwen meer gaat zorgen. De meeste mannen blijven evenveel werken of gaan meer werken na de komst van kinderen. Bij mannen blijft ongeveer de helft evenveel zorgen en iets minder dan de helft gaat meer zorgen.

TRADITIONELE DENKBEELDEN OVER MOEDERSCHAP

Genderstereotypen zijn sterk gerelateerd aan onze ideeën over ouderschap. Traditioneel gezien worden vrouwen vooral gezien in de moederrol en als verantwoordelijk voor het huishouden, en mannen in de rol als kostwinnaar. Het moederschap wordt daarbij vaak geïdealiseerd, waarbij het beeld van de perfecte moeder een vrouw is die volledig is toegewijd aan haar kinderen en haar rol als huismoeder, terwijl de vader slechts een secundaire rol heeft in de opvoeding (Hays, 1996). Dit wordt moederschapsideologie of moederschapscultuur genoemd. Hierin zitten ook sociale normen voor vaders: zij behoren als kostwinner het gezin te onderhouden.

Traditionele moederschapsideologie barrière voor gelijke taakverdeling

- **15,6% van de vrouwen en 24,4% van de mannen is het eens met de stelling dat een vrouw geschikter is om voor jonge kinderen te zorgen dan een man.**
- **Jongvolwassen vrouwen hebben wat minder traditionele denkbeelden over moederschap dan jongvolwassen mannen.**
- **Vrouwen met een traditionele opvatting over moederschap zijn vaker verantwoordelijk voor de zorg voor hun kinderen.**
- **Mannen met deze traditionele opvattingen, en mannen met meer stereotiepe opvattingen over vrouwelijkheid, zorgen juist minder vaak voor hun kinderen.**

Niet het deeltijdwerken of de opvattingen van vrouwen, maar de rolopvattingen, het fulltime werken en de afwezigheid van mannen in zorgtaken houdt de genderongelijkheid in stand.

Jonge vrouwen doen steevast meer in het huishouden en dragen vaker de verantwoordelijkheid voor zorgtaken...

ongeacht hun opvattingen en of zij een betaalde baan hebben of niet. Bij mannen geldt: hoe sterker hun genderrolopvattingen des te kleiner hun aandeel in het huishouden. En áls zij taken doen in het huishouden, dan zien we genderstereotypen terug in het soort taken dat zij doen: incidentele taken die meer met ‘mannelijkheid’ geassocieerd worden zoals klussen in en rondom het huis of het (laten) repareren van de auto.

Aanbevelingen voor beleid

- **Bij beleidsontwikkeling moet verschil worden gemaakt in instrumenten gericht op mannen en vrouwen.**
- **Het tegengaan van genderstereotypen bij mannen moet een prioriteit zijn in beleid.**
- **Zorg ervoor dat (werkgevers)regelingen prikkels voor mannen bevatten om ook de zorg thuis eerlijk te gaan verdelen. Dit zal vrouwen ook helpen om meer te gaan werken.**
- **In beleid rondom economische zelfstandigheid is het zinnig om onderscheid te maken tussen grote en kleine deeltijdbanen en de redenen waarom vrouwen kiezen voor deeltijdwerk.**
- **Ook hier is het tegengaan van genderstereotypen van belang, omdat vrouwen met traditionele denkbeelden vaker economisch onzelfstandig zijn.**
- **Voor het stimuleren van een meer gelijke taakverdeling zou een mogelijke oplossing kunnen zijn om zowel mannen als vrouwen te stimuleren om voor een grote deeltijdbaan (32 uur) te gaan. Dit betekent dat mannen gestimuleerd moeten worden om minder dan 40 uur te gaan werken.**

Meer informatie

Het onderzoek Vrij om te kiezen? Genderstereotypen en de levensloop: implicaties voor emancipatiebeleid is te downloaden via atria.nl/vrijkiezen Voor meer informatie over genderstereotypering in werk, zorg en onderwijs zie de factsheet genderstereotypering en atria.nl/werkendetoekomst.

Algemene bronnen

1. Thijs, P., Steijaert, M., Ardon, D., Hehenkamp, F. & Doorten, I. (2022). *Vrij om te kiezen? Genderstereotypen en de levensloop: implicaties voor emancipatiebeleid*. Atria.
2. Hays (1996). *The Cultural Contradictions of Motherhood*. New Haven: Yale University Press.

Colofon

© Atria, mei 2022
Auteurs: Djoeke Ardon, Franca Hehenkamp, Mickey Steijaert
Vormgeving: DEEF idee + beeld
E: werkendetoekomst@atria.nl

Werk.en.de Toekomst zet zich in voor het doorbreken van genderstereotypering in het onderwijs en op de arbeidsmarkt en het verbeteren van de mogelijkheden om werk, zorg en leren met elkaar te combineren.
Werk.en.de Toekomst is een samenwerking van:

atria
Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis

Emancipator
voor mannen en emancipatie

VhTo
EXPERTISECENTRUM GENDERDIVERSITEIT IN BÈTA, TECHNIEK & IT

nvr
Nederlandse Vrouwen Raad

Gesteund door:
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap